

Пенсионното осигуряване в Европа

В ШВЕЦИЯ ДЕЛЪТ НА ПЕНСИОНЕРИТЕ СПРЯМО РАБОТЕЩИТЕ НАРАСТВА

От 01.01.1999 г. в Швеция се въвежда нова национална пенсионна схема. Първите плащания по нея започват от 2001 г. Тя заменя старата схема за прослужено време, която е в сила от 1960 г., както и основната пенсионна схема, функционираща от 1947 година.

Демографското развитие и неговото въздействие върху финансовото положение са основните фактори за въвеждането на новата пенсионна система. За да стане системата стабилна, пенсиите се обвързват с демографските и икономическите тенденции в Швеция.

Необходимо е да се осъвременят някои допълнителни плащания, като помощите за жилище, наследствените пенсии, както и да се усъвършенстват преходните разпоредби при преминаването от старата към новата система. Но трябва да се реши и още един важен въпрос - автоматичното балансиране на системата с цел да се повиши финансовата ѝ стабилност и да се подсири независимото ѝ действие.

Пенсионноосигурителната система обхваща цялото население

Една от причините за реформирането ѝ е фактът, че делът на пенсионерите спрямо работещото население нараства. Освен това се увеличава средната продължителност на живота, което означава, че хората получават пенсия за по-дълъг период. И така за пенсиите са нужни все повече средства, а тяхната реална стойност е все по-ниска - ето защо се налага реформа.

Новата пенсионна схема има множество различни компоненти: пенсия, свързана с дохода, допълнителна доброволна пенсия и гарантирана пенсия. При новата система изцяло се променят условията за хората, родени след 1953 г., а за родените между 1938 и 1953 г. продължават да действат някои от старите изисквания. При новата система са възможни и индивидуални пенсионни схеми.

Новата система е по-добра за икономиката на страната

При старата е трудно да се определят разходите за бъдещите пенсии на хората, които в момента работят и плащат вноски. При новата система тези вноски са фиксирани. Стойността им зависи от развитието на държавната икономика. Не се предвиждат несъответствия между ръста на пенсиите и състоянието на икономиката.

От финансова гледна точка системата се състои от два вида пенсии: свързани с дохода и допълнителни доброволни спестявания. Пенсии, свързани с дохода, ще получат всички, които са работили щатно и са плащали осигуровки.

Стойността на тази пенсия зависи от общата сума, която човекът е внесъл в системата през целия си трудов стаж, и от тенденциите в развитието на икономиката. При допълнителните доброволни схеми вноските се събират в отделни лични сметки и се инвестират. Хората, на които не се полага пенсия или биха получавали много ниска сума, имат право на гарантирана пенсия.

Допълнителните доброволни пенсии са нови за Швеция - те се въвеждат заедно с новите пенсии за прослужено време. Преди това системата е зависела изцяло от вноските, които плаща в момента работещото население.

Пенсиите по новата схема се основават на фиксирани вноски в размер на 18,5% от осигурителния доход. От тях 16% отиват за

да през целия трудов стаж след навършване на 16 години. По принцип всеки облагаем доход, за който са плащани осигуровки, се взима предвид при правото на пенсия:

- доходи от трудова заетост, като заплати, възнаграждения по граждански договори, облагаеми помощи и т.н.;

- социалноосигурителни средства, включително помощи при професионални заболявания, при рехабилитация, семейни помощи, детски надбавки, помощи за безработни, за повишаване на квалификацията, пожизнени ренти - при трудова злополука и пенсии за инвалидност;

- някои плащания по колективни осигурителни договори (групова здравна застраховка и застраховка от работодателя за трудови злополуки).

Право на пенсия дава доход, който е до 7,5 пъти по-висок от една определена основна сума. За 2000 г. това е месечна заплата от 23 312 шведски крони. Заплати от един и същ работодател под прага от 1000 крони годишно не се взимат предвид за пенсия. При такъв доход не се плащат вноски и не се правят удържки. Същото важи и за самонаетите работници. Пенсионни права са полагат само за доходи, обявени в данъчните декларации. Периодите на майчинство, военна служба и обучение също дават право на пенсия. За отглеждане на дете се признават първите четири години след раждането. На родители, които имат повече деца през този 4-годишен период, се полагат пенсионни права само за едно от тях. През всяка от тези години само един от родителите може да се осигурява пенсионно.

Пенсионната възраст е гъвкава величина. И пенсията, свързана с дохода, и допълнителната пенсия от доброволни вноски се изплащат при навършване на 61 години. Възможно е и отлагане на пенсионирането, за което няма ограничен срок. Съществуват пълна и частична пенсия. Във всеки момент е възможно да се премине от пълна към частична пенсия или временно да се прекрати пенсионното изплащане. Стойността на пенсията за-

виси от тенденциите в развитието на доходите.

Средствата, спечелени след пенсионирането, също се вземат предвид и могат да повишат пенсията занапред. Това стимулира възрастните хора да продължат да работят. Според новата система при определянето на пенсията се зачита всеки доход, така че дори и работа с по-малко приходи би се отразила благоприятно.

Гарантираната пенсия се изплаща след навършване на 65 години. Преди пенсионираната възраст е била фиксирана на 65 години и е съществувала възможност за ранно пенсиониране от месеца, в който се навършват 60 г. (с намалена пенсия), както и за отлагане до месеца, когато се навършват 70 години (с увеличена пенсия).

Ранна пенсия е възможна и при инвалидност. За да получи такава пенсия, човек трябва да има намалена трудоспособност поне 25%. В края на 1999 г. в Швеция има 424 950 пенсии за инвалидност. Това са 7,6% от хората в трудоспособна възраст. През 1998 г. действителната средна пенсионна възраст при прослужено време е 60,5 г. за жените и 61,5 г. за мъжете.

Пенсията се основава на всички приходи, декларирани по схемата след навършване на 16 години. Гарантираната пенсия осигурява определен минимален доход.

Пенсиите са свързани с икономическия растеж в Швеция

При старата система те се изчисляват според 15-те години с най-добър доход. А за получаване на пълна пенсия са нужни само 30 години трудов стаж. Тогава хората с по-кратък трудов стаж, но добре заплатена работа, са в по-изгодна позиция от ползвателите с по-дълъг трудов стаж - дори ако при-

вършат 65 години, сумата се изчислява въз основа на коефициента за предишната група. Таблиците за очакваната средна продължителност на живота се подготвят според статистическите данни за период от пет години.

Пенсиите се индексират всяка година според икономическия растеж. Прието е това да става съгласно една установена норма за растеж от 1,6%. Ако действителният ръст е по-висок от тази стойност, пенсиите се индексират според реалните цифри. Ако ръстът на практиката е по-нисък от нормата, не се дава пълна компенсация за нарасналите цени, т.е. пенсиите се променят според действителната ситуация. Свързаните с дохода пенсионни спестявания също се осъвременяват чрез спестяванията на починалите, преди да достигнат пенсионна възраст. Тези средства се поделят между хората от една и съща 5-годишна група.

Административните разходи по пенсионното осигуряване се разпределят между всички осигурени лица.

Пенсия от допълнителни доброволни спестявания

Когато хората спрат да работят, те получават под различни форми на пожизнена рента капитала от пенсионните си спестявания, както и лихвите от него. Женените двойки, обхванати от реформираната пенсионна система, имат право да прехвърлят своите осигурителни спестявания към тази допълнителна система. В такъв случай те трябва да уведомят своя местен социалноосигурителен клон не по-късно от 31 януари в годината на прехвърлянето. По-нататък прехвърлянето ще се осъществява последователно - година за година - и ще спре, ако единият или двамата съпрузи поискат да го прекратят.

Гарантирана пенсия

За пълна пенсия е нужно хората да са живели 40 години в Швеция. Максимумната стойност за сам човек е 2,13 пъти от една определена базова сума, а за съпрузи - по 1,90 пъти от тази сума. Гарантираната пенсия се намалява в съответствие с пенсиите, свързани с дохода.

Правителството определя тази базова сума всяка година в зависимост от промените в цените.

Когато се изчислява свързаната с дохода пенсия за прослужено време, не се взема предвид семейното положение.

При предишната пенсионноосигурителна система индексациите като цяло се правят според базовата сума, свързана с потребителски ценови индекс.

ходите им като цяло са еднакви.

Пенсиите се изчисляват различно за трите дяла на системата.

Пенсия, свързана с дохода и базирана на плащанията вноски

Тази пенсия се изчислява, като събраните общо средства се делят на коефициент, свързан с очакваната средна продължителност на живота за поколението, към което принадлежи даденият човек. При хората, които се пенсионираха, преди да на-

изплащане на настоящите пенсии, а 2,5% се прехвърлят в лична сметка за допълнителна пенсия. Втората част от вноските се влага в специален фонд. Хората са свободни да избират кой да управлява тази част от пенсията им. Сумата в подобни пенсионни сметки се променя в зависимост от възвращаемостта при инвестициите. Възможно е също работещите сами да решават къде да вложат парите си и така да определят стойността на бъдещата си пенсия.

Вноските към системата се изплащат в зависимост от осигурителния доход. Работодателите и самонаетите плащат 10,21%. Освен това има и една обща вноска от 7%, която е задължителна за всички работещи в Швеция. Различните помощи от социалноосигурителната система, които заместват необходимия доход, също се облагат за пенсия. При този случай вноските се плащат от държавата. Общата вноска от 7% е нововъведение и е елемент от пенсионната реформа.

Всички шведски граждани задължително получават суми по пенсионноосигурителната схема

Пенсията зависи от дохо-

дът на работещите. Пенсионни права са полагат само за доходи, обявени в данъчните декларации. Периодите на майчинство, военна служба и обучение също дават право на пенсия. За отглеждане на дете се признават първите четири години след раждането. На родители, които имат повече деца през този 4-годишен период, се полагат пенсионни права само за едно от тях. През всяка от тези години само един от родителите може да се осигурява пенсионно.

Пенсионната възраст е гъвкава величина. И пенсията, свързана с дохода, и допълнителната пенсия от доброволни вноски се изплащат при навършване на 61 години. Възможно е и отлагане на пенсионирането, за което няма ограничен срок. Съществуват пълна и частична пенсия. Във всеки момент е възможно да се премине от пълна към частична пенсия или временно да се прекрати пенсионното изплащане. Стойността на пенсията за-